

СТАНОВИЩЕ

за дисертационен труд на Ивайла Алексова на тема „Политиката на Япония в операциите на ООН за поддържане на мира (2000-2014)

за присъждане на образователна и научна степен „доктор” в професионално направление 3.3 Политически науки, по научна специалност „ Политология (Международни отношения)“

от проф. д-р Динко Георгиев Динков – катедра „Международни отношения“, Университет за национално и световно стопанство - София

Представяне на докторантката:

Авторката на предложения на вниманието на научното жури дисертационния труд Ивайла Алексова е докторант на самостоятелна подготовка към катедра „Политология“ в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ от 29.01.2013 г. и от февруари 2016 г. е отчислена с право на защита. На 2.12.2016 г. е проведена вътрешна защита в катедрата и е предложен състав на научно жури, пред което да се организира публична защита. По темата на дисертацията тя има и 12 други публикации. Съдържанието на дисертационния труд е коректно отразено в автореферата.

Материалите по защитата са добре оформени и членовете на научното жури, както и други заинтересовани са улеснени в използването им. Те доказват, че Ивайла Алексова е изграден специалист по темата на дисертацията и основателно претендира, че е дала своите приноси за осмисляне мотивацията на Япония да участва в операции на ООН за поддържане на мира.

Бележки по актуалността, обхвата и значимостта на дисертацията

В представената за защита дисертация се проследява участието на Япония в операции на ООН за поддържане на мира в различни конфликтни райони в периода от 2000 до 2014 г. се прави опит да се вникне в аргументите, обосновките и смисълът, който се влага в тази политика на страна с особено положение в международната система след Втората

световна война. В началото на XXI век капитулиралата през септември 1945 г., след понесени тежки военни поражения и взривяването на две ядрени устройства на нейна територия, Япония пред съюзниците от коалицията, която води войната срещу Тристранния пакт, очевидно полага целенасочени усилия да доказва, че може да дава свой принос за поддържането на международния мир и сигурност в съответствие с Устава на ООН. Внимателно предлаганите от страната на изгряващото слънце инициативи се приемат не еднозначно от международната общност и възникват спорове дали те съответстват на нейната конституция, изключваща използването на военни средства за постигане на външнополитически цели. В този контекст дисертацията е много злободневна и затова усилията на катедра „Политология“ в Софийския университет „Св. Климент Охридски“, на научният ръководител и на докторантката трябва да бъдат високо оценени за организирането на това актуално изследване. Трудът е с обем 208 с. и е структуриран в увод, четири глави и заключение.

Научни достойнства на дисертационния труд

Докторантката разработва дисертацията като проследява политиката на деветте правителства на Япония, управлявали от 2000 г. до наши дни и затова в заглавието е неуместно ограничението до 2014 г. Трудът е разработен на базата на разбирането, че за управляващите кръгове на Япония участието на страната в мироопазващи операции на ООН е „важен механизъм за повишаване на нейната международната тежест“. Тази оценка е напълно релевантна на мотивите и последователните усилия на японските правителства за постигане на амбициозната цел – Япония да получи статут на страна – постоянна членка на Съвета за сигурност на ООН, т.е. да докаже, че тя има желание и капацитет да носи особени отговорности по поддържането на мира и сигурността в света.

Изложението директно се насочва към участието на Япония в мироопазващи операции на ООН, а за да се разбере тази политика е необходимо да се припомнят някои исторически факти:

- свързани с агресивната външна политика на страната между двете световни войни и напускането на Обществото на народите през 1933 г.;

- участието ѝ във Втората световна война като един от стълбовете на Тристранния пакт;

- условията на капитулацията;

- целенасочените мерки на съюзниците от антихитлеристката коалиция (с особено роля на САЩ) за изкореняване на японския милитаризъм през първите следвоенни години, синтезирани в новата японска конституция;

- промяната в американската политика, насочена към ликвидиране на Япония като фактор в азиатско-тихоокеанския район във връзка със събитията в Китай в края на 40-те години на миналия век;

- особеностите на мирния договор с Япония, който на практика е сепаративен;

- съвместният демарш с Германия, Индия и Бразилия през 2004 г. за добиване на статут на страни-постоянни членки на Съвета за сигурност на ООН и т.н.

В тази дисертация има необходимост от обособяването на една въвеждаща структурна единица, която да подреди историческите факти, детерминирали особеното място на Япония в следвоенната история на международните отношения. Би могло това да бъде на мястото на не полезното за целите на дисертацията представяне на основни теоретични подходи за осмисляне на международните отношения. Така или иначе, авторката не успява да ги свърже с външнополитическите концепции на визираните правителства, с едно изключение – откриването на връзка с школата на класическия реализъм.

Тъй като докторантката е използвала преобладаващо японски източници, тя като че ли се предоверява на техните внушения. Този факт създава и проблем, породен от не винаги удачен превод и има трудности за разбиране съждения като „Обсъждане на евентуална резолюция на СС на ООН, когато Япония правото на самоотбрана и е запитана дали това представлява изпълнение на колективната сигурност.“

Смущава това, че един изследовател не смее да вникне в целенасочените усилия на Япония да доказва, че е „миролюбива държава

след войната“ и разчита на късата историческа памет за преодоляване на неблагоприятните последици за нея от резултатите от Втората световна война. Японските политици намират много аргументи за необходимостта от ревизия на тези текстове от конституцията, които изключват поддържането на въоръжени сили за действия извън границите на държавата. Новите рискове за мира в света като международния тероризъм, политиката на режима в Северна Корея, засилващото се военно присъствие на Китай в Тихия океан са удобни обосновки за разширяване функциите на силите за самоотбрана и за нарастващата милитаризация на Япония. Вече военните разходи на Япония (46 милиарда щ. дол.) превишават тези на Франция (51 милиарда щ. дол.). Фактите едва ли се вписват в извода на докторантката, че японският политически елит залагал на т. нар. „мека сила“ във външната политика.

Иначе докторантката добре е проследила различните участия на Япония в конкретни операции на ООН по поддържането на мира в различни части на света, използвайки „традиционни и нетрадиционни средства за сигурност“. Високо оценявам представянето на концептуалните основи на японската аргументация за нейно участие в мироопазващи и мироподдържащи операции. Това са всъщност оригинални японски обосновки и приноси в развитието на идеята. В България те са непознати и с дисертационния труд се прави принос за преодоляване на информационния дефицит за концептуални основи на съвременната външна политика на Япония.

Оценка за приносите на дисертационния труд

Докторантката е формулирала в края на Автореферата претенции за свои приноси. Според мен тя е първият автор в България, който се заема с представянето на японските амбиции за утвърждаването на страната като активен фактор в поддържането на международния мир и сигурност. Приемам четирите ѝ претенции (от 2 до 5) за приноси, но не мога да се съглася с първата (за даване на дефиниции на понятията „мироподдържане“ и

„мироукрепване“. Това са решени въпроси в документи на ООН и в интерпретации на много автори.

Дисертационният труд трябва да бъде забелязан от други изследователи и от приемащите политически решения както и от изследователите на японската външна политика и намирам основание за следното:

Заключение

С представения дисертационен труд Ивайла Алексова доказва, че е изграден специалист в областта на злободневни международни въпроси и при вникването в японското участие в операции на ООН по поддържането на мира проявява качества на коректен изследовател. Считам, че най-добрият начин научното жури да насърчи този млад учен да продължи да дава приноси в развитието на научните изследвания е да му присъди образователната и научна степен „доктор по политология“. Затова ще гласувам в подкрепа на нейните аспирации. Призовавам и останалите членове на журито да го сторят.

28 февруари 2017 г.

/проф. д-р Динко Динков/